СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ
Факултет „Производствен и търговски бизнес“
Катедра „Аграрна икономика“

МЕЖДУНАРОДНА
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО И РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО

Свищов, 4 октомври 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 35 години от създаването на катедра „Аграрна икономика“ и е част от научните форуми, отбелязващи 83 годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2019

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Почетен председател:
Доц. д-р Иван Марчевски – Ректор на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов
Председател:
Доц. д-р Марина Николова – Ръководител катедра „Аграрна икономика“
Членове:
Доц. д-р Маруся Линкова
Доц. д-р Виолета Блажева
Доц. д-р Наталия Неделчева
Гл. ас. д-р Радка Ненова
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева
Ас. д-р Пламен Петров
Докторант Боряна Георгиева

МЕЖДУНАРОДЕН РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р ик. н. Сергей Горлов (Русия)
Членове:
Проф. д-р ик. н. Сергей Охрименко (Молдова)
Проф. д-р ик. н. Антонина Ряховская (Русия)
Проф. д-р Маджди Осман (Египет)
Проф. д-р Нидал Шабан (Ирак)
Проф. д-р Dragan Petrovic (Сърбия)
Проф. д-р Sonja Jovanovic (Сърбия)
Доц. д-р Йоана Панагорец (Румъния)
Доц. д-р Марина Николова (България)
Доц. д-р Маруся Линкова (България)
Доц. д-р Bahodirjon Nosirov (Узбекистан)
Доц. д-р Ziyoydin Israilov (Узбекистан)

Научен секретар:
Доц. д-р Маруся Линкова
Технически секретар – Мария Чонова

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1762-3

СЪДЪРЖАНИЕ

Доц. д-р Марина Николова, Доц. д-р Маруся Линкова
ТРИДЕСЕТ И ПЕТ ГОДИНИ КАТЕДРА
“АГРАРНА ИКОНОМИКА”.....7

Организация и управление на инвестициите и иновациите в агросектора

Профессор, доктор экономических наук Ряховская Антонина Николаевна
СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО РОССИИ: ВОЗМОЖНОСТИ
ДЛЯ ОПЕРЕЖАЮЩЕГО РАЗВИТИЯ.....25

Doctor of Science, Professor Sergei Mihajlovic Gorlov, Gorshenin Alexander Yuryevich, Assistant professor, Syromyatnikov Denis Aleksandrovich
МЕТОДОЛОГИЯ АНАЛИЗА ПРОБЛЕМ УПРАВЛЕНИЯ
РАЗВИТИЕМ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА 40

Dr. Abduaziz Abduvasikov, Dr. Bahodirjon Nosirov
THE EVOLUTION OF AGRICULTURAL MARKETS
OF UZBEKISTAN 48

Доц. д-р Гена Велковска
ЕКОЛОГИЧНАТА ОЦЕНКА И ОЦЕНКАТА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ
ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА В КОНТЕКСТА
НА СТРОИТЕЛСТВОТО ВЪРХУ ЗЕМЕДЕЛСКИ ТЕРИТОРИИ.....56

Доц. д-р Искра Маринова Пантелеева
НАУЧНА И ИНОВАЦИОННА ПОЛИТИКА – НЯКОИ
СЪЩНОСТНИ АСПЕКТИ.....63

Доц. д-р Виолета Блажева
КРИЗИТЕ В АГРАРНИЯ СЕКТОР 70

Гл. ас. д-р Радка Ненова
ПРИЛОЖЕНИЕ НА ИНОВАЦИИ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
ОТ ЧЕТВЪРТО ПОКОЛЕНИЕ 76

Гл. ас. д-р Елица Лазарова
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРИЛАГАНЕ ТЕОРИЯТА
НА ОГРАНИЧЕНИЯТА В АГРОБИЗНЕСА 82

Гл. ас. д-р Явор Станев
СЕЛСКОТО И ГОРСКОТО СТОПАНСТВО
В КРАЙДУНАВСКИЯ РЕГИОН 91

Гл. ас. д-р Милен Динков
ИНОВАЦИИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА КОНКУРЕНТНО
И ПРИОБЩАВАЩО ЗЕМЕДЕЛИЕ 97

Доктор по икономика Михаил Билев
ПРОБЛЕМИ И ВЪЗМОЖНОСИ ЗА РАЗВИТИЕ НА
ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ В БЪЛГАРИЯ 105

Докторант Валери Велковски
ПАРЦЕЛАРНИТЕ ПЛАНОВЕ И ТЯХНАТА РОЛЯ
В АГРОУСТРОЙСТВЕНИТЕ МЕРОПРИЯТИЯ 114

Студент Веселин Иванов
СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ РАЗВИТИЕТО
НА ФАМИЛНОТО ЗЕМЕДЕЛСКО СТОПАНСТВО 123

Предприемачески инициативи и възможности за диверсификация в агробизнеса

Доц. д-р Теодора Филипова
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НЕОБХОДИМИТЕ ТЪРГОВСКИ
КОМПЕТЕНЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЖЕНСКО
ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ИТАЛИЯ И БЪЛГАРИЯ 133

Доц. д-р Христо Сирашки
ТВОРЧЕСТВОТО В ИНОВАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ 139

Доц. д-р Галина Тодорова
СЕЛСКОСТОПАНСКАТА АВИАЦИЯ-АКТИВЕН ПОМОЩНИК ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО В РЕГИОН ПЛЕВЕН 145

Гл. ас. д-р Илияна Кръстева
ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ПАЗАРА НА РАПИЦА 152

Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева
ДОХОДИТЕ - НЕОБХОДИМОСТ НА СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЕ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКА УСТОЙЧИВОСТ 158

Гл. ас. д-р Любка Илиева
ИЗСЛЕДВАНЕ ЗНАЧЕНИЕТО НА ТУРИЗМА ЗА РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 163

Гл. ас. д-р Венцислав Перков
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НЕОБХОДИМИТЕ ЛОГИСТИЧНИ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЖЕНСКО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ИТАЛИЯ И БЪЛГАРИЯ 170

Ас. д-р Любомира Тодорова
РЕЛАЦИЯ МЕЖДУ ЛОЗОВИТЕ НАСЪЖДЕНИЯ, ВИНОПРОИЗВОДСТВОТО И ВИНЕНИЯ ТУРИЗЪМ 176

Ас. д-р Павлин Павлов
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА АЛТЕРНАТИВЕН ТУРИЗЪМ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 182

Финансово-счетоводни аспекти и социално застрахователна защита в селското стопанство

Проф. д-р Андрей Захариев, д-р по ик. Ивайло Маринов
БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ ПО ПЪТЯ НА РАСТЕЖА И КОНВЕРГЕНЦИЯТА – СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ И ОЦЕНКА 191

Проф. д-р Атанас Атанасов
ЗЕМЕДЕЛСКИЯТ СЧЕТОВОДЕН ОТЧЕТ КАТО НЕОБХОДИМА БАЗА ОТ ДАННИ ЗА ЦЕЛИТЕ НА СИСТЕМАТА ЗА ЗЕМЕДЕЛСКА СЧЕТОВОДНА ИНФОРМАЦИЯ 200

Доц. д-р Иванка Димитрова, д-р Диана Янкова
СПЕЦИФИЧНИ ОСОБЕНОСТИ ПРИ КАЛКУЛИРАНЕТО И ОЦЕНКАТА НА ЗЕМЕДЕЛСКАТА ПРОДУКЦИЯ 208

Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова
ПРОБЛЕМИ ПРИ СЧЕТОВОДНОТО ОТЧИТАНЕ НА КВОТИ ЗА ЕМИСИИ НА ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ.....216

Доц. д-р Диана Крумова
ВЪПРОСИ НА КОМПЮТЪРНОТО СЧЕТОВОДСТВО В СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ 222

Доц. д-р Венцислав Вечев
ОСОБЕНОСТИ ПРИ ОЦЕНЯВАНЕТО НА ПРЕДОСТАВЕНИТЕ ОБЕЗПЕЧЕНИЯ ОТ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ В БАНКИТЕ.....228

Ас. д-р Пламен Петров
РОЛЯТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР В СИСТЕМАТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА.....235

Докторант Станислав Шишманов
ПЛАТЕЖНО ПОСРЕДНИЧЕСТВО НА ТЪРГОВСКИТЕ БАНКИ ПРИ УРЕЖДАНЕ НА ВЗАИМООТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ И ДЪРЖАВНИЯ И ОБЩИНСКИТЕ БЮДЖЕТИ.....241

Маркетинг, дистрибуция и търговия със селскостопански продукти

Доц. д-р Пенка Горанова
РЕКЛАМНА КАМПАНИЯ НА ФИРМА “ЖИТАРА” ООД.....251

Доц. д-р Марина Николова
СЪСТОЯНИЕ НА ПАЗАРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИ ЗЕМИ
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 261

Доц. д-р Симеонка Петрова
ВЛИЯНИЕ НА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯТА НА АГРАРНОТО
ПРОИЗВОДСТВО ВЪРХУ АСОРТИМЕНТНОТО
ПРЕДЛАГАНЕ 273

Доц. д-р Петранка Мидова
ПАЗАРЪТ НА СЛЪНЧОГЛЕДОВО ОЛИО – АНАЛИЗИ
И ПЕРСПЕКТИВИ.....281

Доц. д-р Маргарита Шопова
СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ
НА ИЗПОЛЗВАНАТА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ.....289

Доц. д-р Красимира Славева
СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ ВЪВ ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ
НА БЪЛГАРИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ 296

Доц. д-р Любомир Любенов
СЕГМЕНТИРАНЕ ПАЗАРИТЕ НА ПЧЕЛЕН МЕД
В ОБЛАСТ РУСЕ.....304

Гл. ас. д-р Галя Георгиева
ВИДОВО МНОГООБРАЗИЕ НА БИОПРОДУКТИТЕ
В ОБЛАСТ ВЕЛИКО ТЪРНОВО 309

Доктор по икономика Георги Димитров
ПРИЛОЖЕНИЕ НА МЕТОДИТЕ ЗА БИЗНЕС ПРОГНОЗИРАНЕ
В АГРАРНИЯ СЕКТОР.....317

Докторант Александър Ангелов
УПРАВЛЕНИЕ НА ЗАПАСИТЕ ОТ ДОСТАВЧИЦИТЕ
ВЪВ ВЕРИГИТЕ НА ДОСТАВКА В СЕЛСКОТО
СТОПАНСТВО 330

Студент Надежда Беновска
ХАРАКТЕРИСТИКА НА ХИБРИДЕН СОРТ ЦАРЕВИЦА
КНЕЖА 509. НОВИТЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРОМЕНЯТ
ИКОНОМИКАТА 336

Информационни технологии в селското стопанство

Проф. д.ик.н Сергей Охрименко, доц. д-р Агоп Саркисян,
докторант Сергей Пянковский
ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОЦЕСИТЕ
ПО УПРАВЛЕНИЕ НА ИЗВЪНРЕДНИ СИТУАЦИИ 347

Доц. д-р Светослав Илийчовски
АНАЛИЗ НА ДИГИТАЛНИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ НА ЖЕНИТЕ
ПРЕДПРИЕМАЧИ В БЪЛГАРИЯ И АНГЛИЯ 354

Антоний Богданов
ИТ АВТОМАТИЗАЦИЯ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО.....360

Екологизация и устойчиво развитие на селското стопанство

Prof. DSc. Shaban Nidal, Dr. Erika Andenna Dr. Kadhum Eman,
Dr. Luay Tailah
AGRONOMISTS JOB DON'T REDUCE NATURAL RESOURCES
TO MEET TODAY'S NEEDS WITHOUT COMPROMISING
THE NEEDS OF FUTURE GENERATION.....369

Доц. д-р Минка Анастасова – Чопева
РАВНИЩЕ НА СОЦИАЛНАТА УСТОЙЧИВОСТ
В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО 378

Доц. д-р Тихомир Личев
ДЕМОГРАФСКИЯТ ВЗРИВ“ И ГЛОБАЛНИТЕ КЛИМАТИЧНИ
ПРОМЕНИ.....386

Албена Симеонова, Пепо Петров
БИОЛОГИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ В БЪЛГАРИЯ - СЪЩНОСТ
И ПРОБЛЕМИ. САНКЦИИ, ДОБРИ ПРАКТИКИ
И ИНОВАЦИИ.....392

Гл. ас. д-р Емил Николов
ИНТЕГРИРАНЕ НА КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА
ОТГОВОРНОСТ В ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ.....403

Гл. ас. д-р Иван Маринов
УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
В БЪЛГАРИЯ ЧРЕЗ ИМПЛЕМЕНТИРАНЕ
НА КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ 410

Гл. ас. д-р Десислава Алексиева
ИНТЕРЕСИ В УПРВЛЕНИЕТО.....417

Гл. ас. д-р Елена Йорданова
ЕКОЛОГИЧНА ОТГОВОРНОСТ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ 423

Докторант Валерия Николаева
ИНТЕЛИГЕНТНО ПО ОТНОШЕНИЕ НА КЛИМАТА
ПРОИЗВОДСТВО НА КАРТОФИ.....428

Магистър Галина Мирчева
БАЛАНС МЕЖДУ ПРИРОДО-ЕФЕКТИВНО И МОДЕРНО-
ТРАДИЦИОННО СТОПАНСТВО
(по примера на смесено животновъдно-растениевъдно стопанство
в с. Петърница, общ. Долни Дъбник, обл. Плевен) 437

Студент Анета Врайкова
БИОРАЗНООБРАЗИЕТО И ПРЕХОДА КЪМ ПО-ЕКОЛОГИЧНА
ИКОНОМИКА 444

Студенти Радой Йосифов и Анета Врайкова
АНАЛИЗ НА ПРЕДЛАГАНИТЕ БИОПРОДУКТИ
В ХРАНИТЕЛНА ВЕРИГА БИЛЛА БЪЛГАРИЯ 450

Правни, исторически и социално-културни бариери на общата селскостопанска политика в Европейския съюз

PhD. Associate Professor Panagoreț Ioana, PhD. Associate Professor Panagoreț Dragoș, PhD. Lecturer Panagoreț Andreea
FOOD SAFETY POLICIES AND STRATEGIES IN ROMANIA 461

К.э.н., старший преподаватель Елена Сергеевна Шараг
ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА РАЗВИТИЯ
АГРОСЕКТОРА УКРАИНЫ 472

Доц. д-р Маруся Линкова
ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ИМПЕРАТИВИ И ФЛУКТУАЦИИ
В РАЗВИТИЕТО НА АГРОБИЗНЕСА 478

Доц. д-р Ирена Емилова
ЗА СОЦИАЛНАТА РОЛЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ..486

Доц. д-р Николай Марков, доц. д-р Светослава Стойчева
НЕРАГЛАМЕНТИРАНИЯ ТРУД – СОЦИАЛЕН ДЪМПИНГ
В ЖИВОТНОВЪДСТВОТО.....491

Гл. ас. д-р Надежда Цветкова
ПРЕЗДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ДЕЙНОСТТА
НА ЗЕМЕДЕЛСКИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛ-ПЧЕЛАР 502

Мирослав Маринов
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ
КООПЕРАЦИИ В УСЛОВИЯТА НА ЗАСИЛЕНА
КОНКУРЕНЦИЯ.....507

Доктор Георги Ангелов
ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО И ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА ПОДХОДА ЛИДЕР ВЪРХУ МЕСТНОТО РАЗВИТИЕ
ЗА ПЪРВИЯ ПРОГРАМЕН ПЕРИОД НА ПРСР (2007-2013).....513

Докторант Боряна Георгиева
ОСНОВНИ АСПЕКТИ И ПРОБЛЕМИ ПРИ ДЕФИНИРАНЕ
НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ В БЪЛГАРИЯ.....522

Докторант Росен Коцев
НЯКОИ ХАРАКТЕРИСТИКИ И ПРОБЛЕМИ НА СЕЛСКИТЕ
РАЙОНИ В КОНТЕКСТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 529

Докторант Елена Ташкова
ДЕЙНОСТИ В РЕГИОНА НА ОБЛАСТ БЛАГОЕВГРАД/
ОБЛАСТНА ДИРЕКЦИЯ НА ДФ „ЗЕМЕДЕЛИЕ“ –
БЛАГОЕВГРАД 540

Докторант Цветан Марков
АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ОБЕКТИТЕ НА
ИНДУСТРИАЛНА СОБСТВЕНОСТ В БЪЛГАРИЯ 548

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

**СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО
И РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО**

Свищов, 4 октомври 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 35 години от създаването на катедра „Аграрна икономика“ и е част от научните форуми, отбелязващи 83 годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов

ISBN 978-954-23-1762-3

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

ПЛАТЕЖНО ПОСРЕДНИЧЕСТВО НА ТЪРГОВСКИТЕ БАНКИ ПРИ УРЕЖДАНЕ НА ВЗАИМООТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ И ДЪРЖАВНИЯ И ОБЩИНСКИТЕ БЮДЖЕТИ

Докторант Станислав Шишманов
Стопанска Академия „Д. А. Ценов" – Свищов
Катедра „Счетоводна отчетност"

Резюме: *По своя характер дейността на банките може да се характеризира като посредническа. Най-общо банките посредничат между клиенти, които разполагат с излишни парични средства и такива, които имат потребност от парични средства за финансиране на осъществяваната от тях дейност. Пазарните взаимоотношения между стопанските субекти в преобладаващата си част също се уреждат с посредничеството на банките. В качеството на такива субекти се явяват всички функциониращи земеделски производители.*

Ключови думи: *Платежно посредничество, банково посредничество, търговски банки, банкови сметки, селско стопанство, земеделски производители, държавен бюджет, общински бюджет, вирментна форма, акредитивна форма, незабавно инкасо, чекова форма*

1. Теоретична характеристика на банковото платежно посредничество

Нормалното осъществяване на дейност от всеки стопански субект предполага възникването на постоянни разчетни взаимоотношения между функциониращите в страната множество субекти. Тези разчети в по-голямата си част се уреждат по безкасов начин. Нормативната регламентация за реализиране на тези разплащания се осъществява от Закон за платежните услуги и платежните системи (Закон за платежните услуги и платежните системи, 2018) и Наредба №3 за условията и реда за откриване на платежни сметки, за изпълнение на платежни операции и за използване на платежни инструменти (Наредба № 3 за условията и реда за откриване на платежни сметки, за изпълнение на платежни операции и за използване на платежни инструменти, 2018). Наред с тези безналични разплащания между стопанските субекти, банките посредничат и при уреждане на възникнали

разчетни взаимоотношения на всички стопански субекти с държавния и общинските бюджети.

Всички тези сделки могат да се характеризират като типични за платежното посредничество на банковите субекти при уреждане на възникнали разчетни взаимоотношения между обслужваните от тях клиенти.

Земеделските производители в по-голямата си част са юридически лица, които трябва да се съобразяват с нормативната регламентация на процеса по безналичните разплащания между стопанските субекти, осъществявани от звената на банковата система у нас. Тези нормативи определят не само функциите на участниците в разплащателния процес банкови звена, но и поведението на обслужваните стопански субекти, между които се реализират конкретните платежни разчети. На първо място всеки банков клиент трябва да има открита сметка за съхраняване на парични средства и извършване на плащания в лева и във всяка от резервните чуждестранни валути.

Видовете сметки, които могат да бъдат откривани в банковите звена са следните: разплащателни; сметки на бюджетни предприятия; набирателни; акредитивни; ликвидационни; особени.

При всяко откриване на сметка в лева или чуждестранна валута банката ѝ присвоява индивидуален номер, с който тя се свързва с нейния титуляр. Няма ограничения по отношение броя и вида на сметките, които могат да се откриват за един клиент в едно банково звено или в повече такива. Титулярът на всяка сметка трябва да представи в банката данни за лицата, които са упълномощени да се разпореждат с парите по тази сметка. При промяна в тази насока трябва да се уведоми своевременно банката, където е открита съответната сметка. Банките не ограничават внасянето на парични средства по открита сметка, независимо от това кой е вносителят.

От открита банкова сметка могат да се извършват плащания по всички предвидени в Банковата интегрирана система за електронни плащания (БИСЕРА) начини, както и да се извършват кешови операции.

Банките не са отговорни за законосъобразността и целесъобразността на сделката, която е причина за възникване и извършване на плащането. Всяко плащане може да бъде извършвано до размера на остатъка по банковата сметка.

На територията на Р. България безкасовите плащания в национална валута могат да се реализират по следните форми: вирментна

(директен трансфер, вирментна форма); акредитивна; незабавно инкасо (директен дебит); чекова.

Банковите клиенти, между които възниква всяко безналично плащане се договарят за конкретната форма на плащане. По изключение обслужващата банка може да откаже изпълнението на една или друга форма.

Вирментната форма на плащане е една от най-често използваните у нас. При нея плащането се инициира от платеца. Нормално е тази инициатива да се прояви тогава, когато са налице достатъчно основания за това. При това положение, плащането възниква на основание представено от платеца нареждане за плащане от неговата банкова сметка. Тези плащания трудно могат да бъдат отменяни. Това може да бъде извършвано по изключение при условие, че плащането не е реализирано от сметката на платеца.

Тази форма на плащане е удобна за ползване при плащане по безкасов начин от банкови клиенти към държавния и общинските бюджети, при които сумата на плащането се определя от самия длъжник към бюджета.

При **акредитивната форма** за безналично плащане инициативата за възникване на разплащателна операция отново е в платеца, който представя в обслужващата банка пълномощно за откриване на акредитив или нареждане за откриване на акредитив в полза на доставчика, като се посочват и условията, при които може да се извърши плащането. Тази форма на плащане е преди всичко за плащания, възникнали при стокови сделки, при които предварително се гарантира плащането към доставчика. В случаите, когато бюджетни субекти са страна в конкретна стокова сделка, тя може да бъде използвана и от тези банкови клиенти. Що се отнася до класическите плащания между стопански и бюджетни субекти, то тя не се използва.

При **незабавното инкасо** е необходимо предварително платеца да е дал своето съгласие за плащане от неговата банкова сметка по искане на получателя на сумата. Това съгласие за директен дебит се дава писмено с документ по определен образец.

Освен при стокови сделки тази форма за безналично плащане може да се ползва и при плащания към бюджета, когато сумата на плащането се определя от бюджетния банков субект и същата трудно може да бъде оспорвана. Тъй като това са ограничени случаи, то нейното ползване при разчитане с бюджета е твърде ограничено.

При **чековата форма** на плащане инициативата за възникване на разплащателна операция е отново у платеца. Тази форма на плащане

се използва преди всичко при уреждане на разчетни взаимоотношения по повод на стокови сделки. Би могла да бъде използвана и при плащания към бюджета, особено в случаите, когато чековете са покрити чрез предварително заделяне на суми по специална чекова сметка.

Банковото платежно посредничество не се изчерпва само с осъществяването на безналичните разплащателни операции между банковите клиенти. Акумулирането на парични средства по сметки на банкови клиенти и предоставянето на банкови кредити на клиенти, които имат нужда от паричен ресурс също могат да бъдат характеризирани като посреднически банкови сделки. В случая банките посредничат между банкови клиенти, които разполагат с излишен паричен ресурс и такива, които имат потребност от парични средства. Тази потребност по своя характер е временна и кредитополучателите трябва да докажат възможностите си да върнат на банката предоставения кредит. За разлика от безналичните разплащателни операции, при които взаимоотношенията между клиент-платец и клиент-получател на сумата са идентифицирани, при сделките по акумулиране на парични средства в банката и предоставянето на банкови заеми не съществува взаимна връзка между банковите клиенти. Тук е налице конкретно взаимоотношение между банковото звено, което приема свободния паричен ресурс и банковия клиент, собственик на тези пари, и банката, която предоставя под формата на заем паричен ресурс на клиент-кредитополучател.

Както при акумулирането на парични средства в звената на банковата система, така и при реализацията на кредитната банкова операция движението на паричния ресурс от клиента към банката и от банката към кредитополучателя е съпроводено от реализация на конкретна разплащателна операция между банките и клиентите-кредитор и кредитополучател. Или движението на парични средства от клиента към банката и от банката към кредитополучателя се реализира чрез платежна операция. Или това банково посредничество се осъществява чрез конкретна платежна операция. Това е основание банковите сделки по акумулирането на парични средства и тези по предоставянето на банкови кредити да бъдат характеризирани като сделки по банково платежно посредничество.

Банковото платежно посредничество се реализира както с участието на банкови клиенти от страните, така и между тях и такива, които осъществяват дейност на територията на друга държава. По своя характер тези сделки са по-сложни и по-рискови. В условията на членство в Европейския съюз взаимоотношенията между стопански

субекти от България и останалите членки на Евросъюза постоянно се разширяват, което е предпоставка за увеличаване на платежните банкови операции на българските банки с чуждестранни банкови субекти. Тъй като повечето от страните, членуващи в Европейския съюз са приели за своя национална валута еврото, то платежните операции с контрагенти от тези държави се извършват в европейската валута. Най-съществено в случая е, че счетоводното отчитане на тези операции в българските банкови звена се извършва в два стойностни измерителя – евро и лева.

При международните плащания се използват следните форми на безналични плащания: документарно (обикновено) инкасо; акредитивна форма (документарен акредитив); банков превод; чекова форма.

От България в международните плащания участват преди всичко стопански субекти, в т.ч. и земеделски производители. Що се отнася до бюджетния банков клиент, то той участва най-вече като получател на суми от европейските фондове.

Всеки банков клиент, който участва в разплащане с контрагент от друга държава, трябва задължително да има открита в банката сметка в чуждестранна валута, и преди всичко в евро. Поради обстоятелството, че българската национална валута от доста години е в условията на валутен борд, то валутният курс, по който се отчита европейската валута е постоянна величина. Този факт не налага периодични преоценки.

2. Функции на търговските банки като посредници във взаимоотношенията между земеделските производители и държавния и общинските бюджети

Земеделските производители са основните стопански субекти на българската икономика. Безспорен факт е, че промените, които се осъществиха през последните тридесет години в икономиката на Р. България, засегнаха и селското стопанство у нас. Възстановяването на собствеността върху земята е най-съществения положителен момент в реализираните промени. Да си реален собственик на земята, която ти помага да създаваш материални блага, е много хубаво нещо, но това не е достатъчно. Свидетели сме на явления, които са далеч от добрата стопанска практика. Много години наблюдавахме пустеещи големи масиви от плодородни земи. Това обстоятелство е в основата на новото окрупняване на българското земеделие, реализирано по два пътя. Единият е чрез смяна на собствеността върху земята и появата на крупни земеделски собственици, а вторият път е чрез арендуването

на окрупнени масиви от земи на различни собственици. И двата пътя доведоха до съкращаване асортимента на произвежданата селскостопанска продукция.

Търговските банки са онези икономически субекти, които са призвани наред с основната цел, за която са създадени (реализирането на положителен финансов резултат), да осъществяват и комплексно банково обслужване на небанковите икономически субекти, в т.ч. и на многобройните земеделски производители. В състава на тези земеделски производители се включват всички еднолични стопани, които са решили да осъществяват дейност, имаща характер на селскостопанска, и онези крупни производители, които обработват собствени земи или са наели под аренда чужди такива.

При реализиране на своята дейност на земеделските производители им се налага да влизат във взаимоотношения с различни други производители и търговци, които трудно могат да бъдат решени без посредничеството на търговските банки. Търговските сделки между всички тези стопански субекти се реализират чрез функциониращите търговски банки при използване на различни безкасови форми на плащане. В случая земеделските производители трябва да спазват предвидените в законодателството регламенти при осъществяване на безналичния паричен оборот. Всеки земеделски производител трябва задължително да има открита минимум една банкова сметка, чрез която да се извършват всички плащания и по която да се акумулират всички негови постъпления. Всеки български земеделец може да открие в една или в различни банки неограничен брой сметки.

Съществено значение за дейността на земеделските производители имат и техните взаимоотношения с държавния и общинските бюджети. От една страна тези взаимоотношения се формират на база задълженията на тези икономически субекти към бюджета на държавата и местните бюджети. В случая възниква паричен поток с посока от банковия клиент към конкретния бюджетен субект. Такива плащания са периодичните плащания на данък по Закона за данъка върху добавената стойност, плащането на корпоративен данък, издължаването на различните имуществени данъци, глоби и такси. Поради това, че всички тези плащания се реализират по инициатива на длъжника (земеделски производител), то най-предпочитаната форма за безналично разплащане е вирментната форма. Плащането ще бъде извършено само в случаите, когато по разплащателната сметка на платеца е налице достатъчен авоар, който позволява да бъде платена цялата

посочена сума в платежния документ. При тази ситуация сторниране на извършени плащания почти е изключено.

Между земеделските производители и бюджета се осъществяват и парични потоци с обратна посока на движение. Това в България практически се реализира между фондовете на Европейския съюзи селскостопанските стопански субекти. Изразходването на европейски средства се извършва под строгия поглед както на европейските контролни органи, така и под наблюдението на функциониращите органи за контрол на територията на Р. България. Всичко това поражда потребността от достатъчно по обем и надеждност информационно осигуряване на този процес. Свидетели сме на множество отклонения от правилния път за реализация на тези разчетни взаимоотношения. За информационното осигуряване на движението на пари от европейските фондове и българските земеделски производители съществена е ролята на функциониращите на територията на страната търговски банки. Звената на българските търговски банки са онези посредници, през които преминават всички парични потоци от Европа към българските стопански субекти. Банковата информация, създавана основно по пътя на счетоводните правила и процедури, е с висока степен на надеждност и преценка на реализираните разчетни взаимоотношения. Тази информация е в основата не само на контрола при използването на тези европейски парични фондове, но и при характеризирането на имущественото състояние на българските земеделски производители и осъществяваните разходи от европейските парични фондове.

Селското стопанство е отрасъл, който на този етап от развитие на европейската икономика в сравнително по-голяма степен от другите отрасли, е бенефициент на европейски средства. Това предполага и надеждно информационно осигуряване на възникващите парични потоци между земеделските производители и европейските структури. Ролята на българските търговски банки в процеса на това информационно осигуряване е съществена и тя трябва да се утвърждава с налагане на добрите практики от счетоводната теория. Тази теория е утвърждавана повече от пет века и досега човечеството не е открило друга теория, която да опровергава счетоводството.

Земеделските производители са съществени стопански субекти за икономиката на всяка страна. Като такива те са в разнообразни разчетни взаимоотношения с други икономически субекти. Съществено място в тези взаимоотношения заемат и съществуващите връзки на тези субекти с държавния и общинските бюджети. При реализира-

нето на тези връзки определена роля имат и търговските банки, през които преминават всички парични потоци между земеделските производители и бюджетните субекти. Най-съществено при тези парични потоци е, че те са двупосочни. Тази двупосочност е обусловена от характера на дейността в селскостопанския отрасъл. И тук трябва да се отбележи съществената роля на търговските банки и системата на счетоводната отчетност при информационното осигуряване на взаимоотношенията между земеделските производители и звената на държавния и общинските бюджети.

ЛИТЕРАТУРА

Закон за платежните услуги и платежните системи, 20 (март 6, 2018).

Наредба № 3 за условията и реда за откриване на платежни сметки, за изпълнение на платежни операции и за използване на платежни инструменти, 37 (май 4, 2018).

МАРКЕТИНГ, ДИСТРИБУЦИЯ И ТЪРГОВИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ ПРОДУКТИ

МАРКЕТИНГ, РАСПРЕДЕЛЕНИЕ И ТОРГОВЛЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИЕЙ

MARKETING, DISTRIBUTION AND TRADE OF AGRICULTURAL PRODUCTS